

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitate ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Perfectiones attributales prout sunt in re, & essentiam diuinam, & se
mutuo vendicant. cap. 16.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

secundum omnem actualitatem Dei, vivere vero solum actualitatem vitae, sapere solum actualitatem sapientiae, & sic in ceteris. Et ita ipsum *esse* nec est indeterminatum, hoc est potentiale, nec imperfectum, sed interminatum, hoc est non limitatum, quia est tota essendi plenitudo.

X.

Ex iisdem principiis diluuntur facile argumenta initio proposita. Ad primum non inepte ibidem responderetur, nam in solo Deo ipsum *esse* nullo modo distinguitur à subsistente, aut à forma, quae est, imò ipsum *esse* Dei, est eadem forma subsistens. Ad obiectionem vero ex nostro modo concipiendi responderetur, conceptiones nostras non adaequare rebus diuinis, quas concipimus ex creaturis, & quia nulla creatura est suum *esse*, merito *esse* concipitur posterius ut actus eius, quo etiam modo nos concipimus essentiam diuinam quasi formam suppositam ipsi *esse*: cum tamen res non ita se habeat, sed ipsum *esse* sit forma subsistens. Responderi etiam potest ipsum *esse* sumi posse adiectiuè & substantiuè, & sumptum adiectiuè concipi, ut superadueniens formae, vel ut effectum formalem eius: hic autem modus est communis Deo, & creaturis, nec *esse* hoc modo sumptum est forma Dei, sed substantiuè sumptum, quia ratione non supponit essentiam, ut formam sui, sed est ipsa essentia subsistens. Ad secundum respondeo, cum *esse* dicitur ratio formalis per se primo constitutiva Dei, non sumi communiter aut appropriatè: sed propriè modo explicato: non enim audiendus est Durandus in t. d. 8. q. 1. asserens ipsum *esse* non *esse* simpliciter Deo proprium, quatenus proprium distinguitur à communi, sed solum appropriatum. Cum vero Philosophus ait ens non debere poni in definitione, loquitur de ente, ut est quid commune & indeterminatum, non autem de ipso *esse* interminato, & maxime actuali. Ad tertium neganda est assumptio. Ut enim patet ex dictis, *esse* diuinum continet formaliter omnes perfectiones diuinas reales absolutas, negatiuas autem, & relatiuas radicaliter: nam, ut in ipso progressu operis constabit, ex ipsa summa actualitate diuini *esse* consequuntur omnes proprietates Dei. Dixi omnes reales absolutas contineri formaliter: quoniam cum omnes sint de essentia, nisi contineantur in ipso *esse*, iam hoc non erit ratio adaequata Dei. An vero saltem nostro intelligendi modo contineantur radicaliter, dicam tractatu sequente.

Perfectiones attributales, prout sunt in re, & essentiam diuinam, & se mutuo vendicant.

CAPVT XV.

HActenus dictum est de ratione adaequata essentiae diuinae secundum se, nunc agendum de attributis, & exquirenda adaequata ratio substantialis ipsorum secundum *esse*, quod habent in re. Primum verò comparanda sunt attributa cum essentia: deinde inter se: non *esse* verò essentiam de ratione attributorum, nec attributa omnia de ratione singulorum censent Scotistae referendi tract. 5. cap. 3. quorū argumenta eo tendunt, ut astruant inter ea distinctionem ex natura rei formalem. Nūc ea tantum perstringenda, quae faciunt ad institutum. In primis verò non contineri essentiam in attributis essentialiter & intrinsecè, probatur primo, quoniam attributa sunt de ratione formali, & intrinseca essentiae: ergo haec non est de ratione illorū. Patet consequentia, quoniam nihil respectu eiusdem potest *esse* simul prius ac posterius in eodem genere: erit autem, si essentia, quae intrinsecè vendicat attributa, eodem modo vendicetur ab eis, quoniam omnis ratio formalis intrinseca est saltem secundum intellectum prior re, cuius est ratio: atque adeo, si attributa sunt de ratione essentiae erūt priora; posteriora verò, si essentia est de ratione intrinseca ipsorum. Hoc argumentum accommodari etiam potest attributis mutuo comparatis; de quibus idem probatur secundo, quoniam rationes attributales in commune sumptae sunt disparatae, ut patet, alioquin in creatis non possent *esse* separate: ex propria determinatione ad *esse* diuinum nihil habent, cur se mutuo includant: ergo non includūt. Assumptio ostenditur, quoniam solum occurrit perfecta identitas singulorum cum essentia, & se, in finitas & actualitas. Ex his ergo non necessario sequitur mutua inclusio, non ex identitate, quoniam inter rationem inferiorem ac superiorem est omnimoda identitas ex natura rei, nec tamen se inuicem includunt essentialiter: non ex infinitate, quoniam haec est modus rei, & solum modificat id, cui apponitur, nec affert illi nouam rationem formalem: ut patet in luce infinita, & in corpore infinito, si darētur, non enim propterea lux esset particeps alterius rationis formalis specificae, nec corpus haberet nouam rationem

for-

formale exteñonis, nõ deniq; ex actualitate, quoniã actualitas effendi, huc esse actualē habet sepe modũ effectus formalis ad rationem, secundũ quam est: nam esse album est effectus formalis albedinis, viuere effectus formalis vitæ; eodemq; modo esse est effectus formalis essentia: nullus autem effectus formalis transcendit limites suæ causæ formalis, sed intra eius terminos continetur: ergo ex eo, quod rationi communi iustitiæ, aut sapientiæ accedat actualitas effendi, iustitia, aut sapientia, non includent alias rationes formales, quas in sua abstractione non includerant. Patet consequentia, quoniam accessio actualitatis ad formam solum est in causa, vt sit actu, cũ secundũ se abstrahatur ab actuali existentia. Tercio attributa secundũ se, & à parte rei, habent virtualem distinctionem: ergo non se mutuo includunt. Antecedens admittitur à Caietano. in cap. 6. de ente & essentia qu. 12. & Thomistis communiter: consequentia verò ostenditur, quoniam ea, quæ quomodo libet distinguuntur, non possunt se mutuo includere: nam semper opus est, vt vni conueniat aliqua ratio actualis, vel virtualis, quæ non conueniat alteri: si enim vtrumque eandem omnino rationem adequatam vendicat, non distinguuntur virtute, necratione cum fundamento in re, sed solum penes modũ concipiendi, at vbi est mutua inclusio vtriusque, est eadem ratio formalis adæquata solum differens penes modum concipiendi implicite, vel explicite.

nisi ipso, Deus est bonus bonitate, magnitudine magnus, sapientia sapiens; ergo si non aliundè bonus, iustus, ac sapiens, quam vnde magnus, profectò magnitudò includit bonitatem, iustitiam, & sapientiam: alioquin Deus non posset ex eodem, quo est magnus, esse bonus, iustus, ac sapiens. Gregor. homil. 17. in Ezechiel. paulò ante medium, Omnipotens Deus, quia subiecti ipsi similis, ea virtute videt, qua audit, omnia ea virtute creat, qua iudicat creata, non posset ea virtute videre, qua creat, nisi virtute creandi includatur in virtute videndi.

Gregorius.

Augustinus lib. 7. de Trinitate cap. 1. *Si hæc omnia, inquit, nempe magnitudo, bonitas, & iustitia, pluribus vocabulis in eadem sapientia, & virtute intelliguntur, vt ea sit magnitudo, qua virtus, ea bonitas, quæ sapientia, & eaturus sapientia, quæ virtus, sicut iam tractauimus, meminerimus, cum aliquid horum omnino, sic accipiendum esse, ac si omnia commemorem.* Non possunt vno nominato intelligi cætera connumerata, nisi illo vno claudantur: nec potest eadem esse magnitudo, quæ virtus, ac sapientia, nisi eadem sit vtriusque ratio formalis, & sermon. 40. de tempore post medium, in Deo omne, quod dicitur, id ipsum est, & infra, hoc est in Domino virtus, quod iustitia, quidquid de illo dixeris, hoc idem dicitur: fieri non potest, vt quidquid de Deo dicitur, idem dicatur, quod virtus, ac iustitia, nisi hæc in omni diuino prædicatione contineantur, Gilbertus in lib. 1. Boetij de Trinitate. §. *Sed hæc, agens de nomine, iustus nec aliquid, ait, quo ipse, hoc est Deus, fit, dictio hæc dimittit, quod similiter intelligendum vult de nominibus aliorum attributorum.* Cum rationes formales secundum se non importentur de materiali significato, si nomen iustus, nihil omittit, quo Deus fit, hoc est nullam rationem formalem, qua dicatur esse bonus, sapiens, & cætera, oportet, vt formaliter illo significetur: id verò solum conuenit ijs, quæ sunt de ratione intrinseca significati, Anselm. in monologio cap. 16. *Cum igitur illa natura nullo modo composita sit, & tamen omni modo tot illa bona sit, necesse, vt illa omnia non plura, sed vnum sint.* Idem igitur quodlibet vnum illorum, quod omnia sunt simul, siue singula, vt cum dicitur iustitia, vel essentia, vnum significat, quod alia, vel omnia simul, vel singula, hæc clariora sunt, quam, vt commentatione indigeant: si enim vnum quodlibet diuinorum attributorum est, ac significat idem, quod cætera, vel singulatum, vel simul

III.
August.

Gilbertus.

Anselm.

Sf 4

sum-

IV.
Plotinus.

sumpta, necesse est, ut omnium rationes vendicent intrinsece.

Plotin. Enneade 6. lib. 7. cap. 1. Si fas, inquit, non est penes Deum esse aliquid, quod non sit totum, & vniuersum, profecto necessarium est, in vnoquoque eorum, quæ Dei ipsius propria sunt, omnia contineri. hic Philosophus expressis verbis tradit sententiam Theologorum, & simul indicat argumentum, quo colligere possumus eandem esse communem Patrum sententiam, qui asserunt in Deo omnia esse vnum, ac totum, quod alia, ita Anselm. in prologo c. 18. Vita & sapientia, & reliqua non sunt partes tui, sed omnia sunt vnum, & vnumquodque horum est totum, quod est, & quod sunt reliqua omnia, qui etiam expresse fatetur vnumquodque esse totum, quod omnia. similem ferè loquendi modum seruat Bernard. lib. 5. de consideratione, cap. 13. agens de latitudine, longitudine, altitudine, ac profunditate. Hoc singulum, inquit, horum in Deo, quod quatuor simul, hæc quatuor ipsa, quod singulum est; & paulò post, vides tantam esse latitudinem, scilicet caritatem, quantam longitudinem, nempe æternitatem, vnam sic videas non tantam esse, sed ipsam id esse vnam, quod alteram, non minus vnam, quam duas, nec plus duas, quam vnam. Si idem est vna, quod altera, nihil habet vna, quo careat altera, si non minus vna, quam duæ, nec sint plus duæ, quam vna, profecto in vna vtriusque ratio formalis debet intrinsece reperiri, alioquin carebit vna eo, quod habet altera: & plures erunt duæ, quam vna. Idem manifeste docent Augustin. lib. de triplici habitatione cap. 6. & Richard. lib. 2. de Trinitate cap. 18. quatenus dicunt eandem identitatem habere vnum attributum cum alijs omnibus, quam habet cum se ipso, identitas vnus ad se est formalissima, & intrinseca: quare, si aliquid includat vnum attributum, quod non aliud, iam non erit eadem identitas vnus cum alijs, ac cum se ipso.

V.

Francisc. à Christo.
Torres.
Molin.
Ocham.
Alliacens.
Gabriel.
Marfil.
Capreol.
Hispalens.
And. de Nou.
Castro.

Eadem est sententia Scholasticorum, in primis essentiam diuinam esse de ratione intrinseca omnium attributorum docet Franciscus à Christo in 1. d. 2. q. 3. conclusionem 3. Torres 1. p. q. 28. arti. 2. d. 2. dub. ult. Molin. dist. 4. & antea docuerunt veteres scholastici, Ocham. in 1. d. 2. quæst. 2. lit. F. Alliacens. quæst. 6. arti. 2. lit. L. conclusionem 3. Gabriel. d. 2. quæst. 1. arti. 2. & lect. 49. in can. lit. M. Marfil. in 1. quæst. 12. arti. 3. conclusionem 3. Capreol. dist. 8. quæst. 4. artic. 2. ad 15. contra primam conclusionem, Hispalens. ibidem, Andreas de Nouo Castro dist. 32. quæst. 1. §. Notandum, qui omnes di-

cunt singula, & omnia attributa ita esse eadem essentia diuinæ, atque hæc sibi ipsi. Quod verò attributa se inuicem includant docent Franciscus à Christo, Torres, & Molina citati; & censent illi omnes, qui docent, si attributa definiantur definitione quid rei, omnia debere poni in definitione ne vniuscuiusque tanquam de ratione eius intrinseca. Ita Durand. in 1. dist. 2. quæst. 2. numero 7. Heruæus quodlibet. 3. quæst. 3. §. vltim. ad quintum. Adam. in 1. d. 6. q. 1. ad secundum contra 3. conclusionem Hispalens. d. 8. q. 4. arti. 4. ad 3. principale Aureoli contra 2. conclusionem, Clypeus Thomistar. quæst. 10. super Porphy. ar. 1. ad 4. Scoti, idem censent Andreas de Nouo Castro, Gabriel ubi proximè, & Soncinas in 1. dist. 8. q. 4. ad 11. & 4. conclusionem, dicentes diuina attributa ita esse idem cum alijs, atque cum se ipsis, & in eadem sententia sunt Ocham. & Toletan. infra citandi.

VI.
Ut autem ad rationem veniamus in primis probandum est essentiam esse de intrinseca ratione attributorum, cui rei probandæ Torres ubi supra præmittit hoc fundamentum, quemadmodum se habet ens ad omnes res, ita essentia increata ad omnia diuina, illud includitur essentialiter, & intrinsece in rebus omnibus: ergo & essentia in omnibus perfectionibus diuinis, & confirmatur, quoniam nihil est in Deo, quod non sit formaliter, & intrinsece Deus: crit autem, si perfectiones attributales non vendicent essentialiter, & intrinsece essentiam. Maior patet, quoniam inter Deum, & creaturam nihil est medium: quare, cum blasphemum sit admittere aliquid creatum esse in Deo, necessario sequitur esse formaliter, & intrinsece Deum, quidquid in illo est. Mihi autem hoc argumentum videtur petere principium: nam controuersia est vtrum essentia sit de intrinseca ratione perfectionum diuinarum: & assumitur pro medio, sicut ens se habet ad omnes res, ita essentia diuina ad omnia attributa: quod est ~~non~~ dubium, & ignotum acid, de quo est controuersia, seipotius idem, quod illud. Nec confirmatio est efficax: non enim necesse est, ut ex duobus oppositis immediatis alterum necessario conueniat essentialiter, & intrinsece cuius rationi formali subiecti; etenim rationale, & irrationale sunt contraria immediata sub animali, nec tamen ad excludendam rationalitatem à prædicatis essentialibus hominis, opus est, ut, quidquid est in illo, sit

Francisc. à Christo.
Torres.
Molin.Durand.
Heruæus.
Adam.
Hispalens.

Clypeus.

Andr. de Nouo.

Gabriel.
Soncin.Ocham.
Toletan.

fit formaliter, & intrinsece rationale, sed fat est, vt fit identice: quo pacto animalitas, & ratio substantiæ in homine non est irrationalis, nec tamen proinde est essentialiter rationalis. Eodem modo, licet aliquis concederet non omnes perfectiones diuinas esse intrinsece, & essentialiter Deum, non proinde sequitur fore essentialiter, aut quouis alio modo creaturas; nam ad remouendam rationem vnius contrarij à subiecto, fat est in existentia, seu conuenientia alterius, etiam non essentialis; & quia perfectiones omnes diuinæ ratione omnimoda identitatis sunt Deus; hoc ipso excluderetur ab eis ratio creaturæ.

VII.

Accommodatius aptari potest argumentum ad hunc modum. Perfectiones omnes diuinæ habent rationem entis: ergo vel sunt essentialiter ens creatum, vel ens à se, & increatum: non sunt ens creatum: ergo increatum: cumque hoc recurrat cum essentia diuina, hanc etiam essentialiter includunt. Prima consequentia est euidens: nam quidquid essentialiter includit diuinum, continere debet essentialiter alterum ex membris essentialis diuisionis: diuisio verò entis in ens à se, & ab alio, siue in creatum & increatum est essentialis: ergo si quævis diuina perfectio habet rationem entis, erit essentialiter creatum vel increatum: & consequenter, cum non sit creatum, erit increatum. Respondebitur tamen non esse verum, quod deinde assumitur, nempe ens increatum recurrere cum essentia diuina: quandoquidem hæc, non includitur essentialiter in diuinis relationibus: & tamen paternitas, & quævis alia relatio diuina est intrinsece, & essentialiter ens increatum. Hæc tamen responsio non satisfacit: nam omnis ratio essentialis conuenit per se primo alicui, & ratione huius ceteris, quibus conuenit: ratio entis à se est essentialis essentiæ diuinæ, ac relationibus: non vtriusque per se primo: ergo vel his, vel illi, non relationibus, quoniam essentia sumpta in abstractione præcisa ab illis habet suam perfectionem absolutam, maxime vero independentiam, à quouis alio, & rationem entis à se: ergo ratio entis à se per se primo essentialiter conuenit essentiæ, & ratione eius: relationibus: nihil autem essentialiter conuenit vni mediante alio, nisi ipsum etiam essentialiter competat: ergo essentia est de ratione intrinseca, & essentiali non minus relationum, quam attributorum. Sed adhuc responderi poterit minimè requiri, vt ratio essentialis conueniat per se primo vni solum: siquidem intellectuum conuenit

essentialiter Deo, Angelo, & homini non subordinate, sed omnibus immediatè, vt per se patet; Non soluitur tamen argumentum: nam aliud est loqui de prædicato essentiali analogo, aliud de vniuoco, vel vno simpliciter: ratio enim analogica non est simpliciter vna, sed multiplex: Et ideo potest etiam per se primo conuenire multis immediatè: ratio verò vna simpliciter per se primo vèdicat vnum subiectum: Et quidem in vniuocis res est perspicua, semper enim præcedit gradus vnus, cui per se primo conuenit ratio essentialis, & interuentu ipsius reliquis: quod multò magis cerni debet, quādo ratio essentialis est omnino, vel simpliciter vna: qualis est ratio entis à se: quæ non alij, quam essentiæ diuinæ per se primo competit, & ratione eius ceteris perfectionibus tam absolutis, quam relatiuis.

Quod attinet ad mutuam inclusionem

VII.

attributorum Torr. idem facillè probat ex eo, quod ea includantur in essentia: hæc autem includitur in omnibus, vt patet ex dictis: ergo omnia in omnibus. Quæ ratio vim suam habet, quamuis non sit negandū etiam ex alijs fundamentis idem posse colligi. Quidam cum Caietano in ca. 6. de ente, & essentia, qu. 12. colligunt ex infinitate simpliciter; alij ex omnimoda identitate: sed vtrum hæ rationes valeant, in solutione argumentorum patebit. Mihi ea maxime probatur, quæ sumitur ex ratione actus puri, & entis à se: nam de ratione actus puri, vt dictū est in præcedentibus, est summa, ac perfecta actualitas, cum negatione omnis prorsus imperfectionis, limitationis, & potentialitatis: hæc verò stare nequit, nisi rei, quæ est actus purus, insit formaliter, & intrinsece omnis ratio perfectionis possibilis in eodem subiecto; quare, cum ratio actus puri conueniat per se omnibus perfectionibus diuinis, omnes intrinsece, & essentialiter, includunt reliquas. Assumptionem ostendo; nam, si perfectio aliqua secundum suam rationem intrinsecam non habet summam actualitatem, estque secundum propriam sibi essentiam limitata, & caret aliqua perfectione simpliciter, aut sub ea consideratione, est in potentia ad illam, aut non: si est, hoc ipso definit esse actus purus, cum admittat potentiam passiuam; si non est, eo ipso quoque non est actus purus, cui non repugnat vlla perfectio simpliciter. Ex ratione verò entis à se idem concluditur, quoniam id, quod est à se, & non ex alio, seipso, ac per suā essentiam est formaliter, quidquid est: perfectio omnis diuina est ens à se: & vna est, ac dicitur alia,

vt pa-

ut patet ex dictis sanctorum Patrum, hoc ipso cap. & alibi citatis: ergo per suam essentiam ceteras formaliter includit. Maior est evidens, quoniam in ente à se, quod primum se offert, est essentia, qua formaliter est totum, quod est: nam, si partim esset à se, partim ex alio: iam ipsum non esset à se, sed solum partialis illa perfectio, ratione cuius non est ex alio: atque adeo repugnat, ut aliquid sit à se, & non sit essentialiter totum, quod est, esse verò perfectiones omnes diuinas ens à se constat, quoniam non sunt ex alio, tanquam à causa extrinseca, nec tanquam à ratione formali ex natura rei distincta: ergo se ipsis immediate, & intrinsece sunt quidquid sunt.

VIII.

Hæc dixi, ut me accommodarem communi sententiæ, & modo loquendi doctorum, ceterum, si propriè loquendum sit, alijs terminis utendum est. Doctores enim attendentes id, quod est in re, & per singula nomina attributalia significatur, non verò rationem, ex qua significatur, asserunt simpliciter omnia esse de essentia singulorum. Veruntamen aut loquuntur de ijs secundum distinctionem virtualem, sub qua possunt terminare distinctos conceptus, aut secundum omnimodam identitatem: si priore modo loquantur, non rectè dicitur vnum includere cetera, ut ostendam tracta. sequent. cap. 8. Si verò posteriore, impropriè admodum loquuntur, non enim perfectiones eiusmodi secundum se sumptæ includunt aliorum rationes intrinsece, ut bene notauit Molina ubi suprà, sed enim in idem inconueniens recidit, quod vitare contendit, admittit enim de ratione cuiusque attributi esse cetera, vel omnia esse rationem, aut essentiam cuiusque reliquorum: nam, cum plurà ad inuicem comparantur, ita, ut quædam sint, aut dicantur ratio aliorum, necessariò inuoluitur distinctio inter ea: attributa verò, quatenus distincta, non sunt mutuo alia de ratione aliorum, omnis enim distinctio, sicut excludit mutuam inclusionem, ita respuit mutuam rationem essentialem vnius de alio: siquidem distinctio aliquid exigit in vno distinctorum, quod non sit in alio: nam, si omnia ex quo sunt in vtroque, mera identitas est, non distinctio, ubi verò nihil omnino est de ratione vnius, quod non sit etiam de ratione alterius, non est vnde sumatur distinctio: quapropter non propriè dicitur attributa se inuicem includere, aut esse mutuo alia de ratione aliorum, ut

Molin.

et redocent Ochamus in i. dist. 2. quæst. 1. ad secundam rationem, & Toletan. dist. 8. quæst. vn. artic. 4. ad secundum Scoti contra secundam conclusionem, & ideò magis mihi probatur modus loquendi ipsorum, qui aiunt, si attributa definiuntur, prout sunt à parte rei, omnia habitura vnam, eandemque definitionem, quia scilicet viatores, dum non habent nomen quo perfectam illam Dei essentiam expresse significant, illam varijs nominibus vtunque designant, intendentes tamen rem ipsam in se designare: cumque res varijs his nominibus & conceptibus respondens in se ipsa sit simplicissima, & vna adæquata ratione contineat perfectiones omnes, quæ sunt sparæ per creaturas, quocunque nomine significatur, est id, quod in se claudit omnes eiusmodi perfectiones: non quatenus præcisè hoc, aut illo nomine significatur, vel huic, aut illi perfectioni creatæ respondet, hoc enim modo, & distinguitur, & præscindit ab alijs perfectionibus, sed quatenus re ipsa est plenitudo omnis perfectionis, quæ non solum hoc aut illo, sed omnibus nominibus significatur; ita, vt verum sit dicere, id quod à parte rei respondet in Deo significationi huius nominis, *iustitia*, respondet etiam significationi cæterorum nominum attributalium; & hoc solum intendunt doctores dum aiunt perfectiones diuinas secundum se sumptas omnes, ac singulas includere ceteras, vel esse de ratione ipsarum, non verò quasi sub conceptu præcisivo id vendicent, quanquam & hoc ipsum quidam recentiores velint, quorum sententiam tractat. seq. cap. 8. in examen adducam.

Nec verò Patrum dicta superius relata huic interpretationi aduersantur: nam, quamuis interdum faueant communi modo loquendi, si tamen rectè perpendantur, ad hunc adaptari rectè possunt: Nam quod ait Augustinus Deum eo ipso, quo est viuere, & eo ipso, quo intelligitur, & eo, quo potest, esse, nihil aliud probat, quam non esse in Deo plures rationes, à quarum alia habeat viuere, ab alia intelligere, ab alia posse, ab alia esse: Sed vnam, & eandem, à qua habeat hæc omnia simul: quemadmodum si quis diceret intellectum eo, quo apprehendit, iudicare: & eo, quo iudicat, discurrere: & eo, quo discurrit, apprehendere, ac iudicare, non significaret potentiam apprehendendi reduplicatiuè sum-

ptam

ptam secundum hanc præcisè rationem includere formaliter potentiam iudicandi, aut discurrendi, sed esse vnam, eandemque potentiam, cui secundum se sint rationes illæ intrinsecæ. Eundem sensum habent verba Bernardi, indicant enim non ex alia forma habere Deum, vt sit iustus: & ex alia, vt sit sapiens, &c. nempè quia omnia hæc habet ab vna forma, à qua habet, vt sit Deus, quæ non est alia, quam ipsemet Deus. Cætera ad eundem ferè modum exponi possunt. Quod si aliquid non ita facile hanc expositionem admittunt, danda est venia imbecillitati nostri intellectus, qui de diuinis intelligit, ac loquitur ad eum modum quo creata percipit, ac significat: & idè Patres dum volunt explicare amplitudinem, & eminentiam eius, quod singulis illis nominibus inadequatè significatur, dicunt omnia contineri, aut significari vno.

X. Primum argumentum difficile fatetur Torr. vbi supra, & recurrit ad eminentiam intelligibilitatis diuinæ, quæ superat vim nostri intellectus: ideoque nihil mirum, si hoc singulare sit in Deo, quod non reperitur in creaturis: nempè, vt plures perfectiones se mutuo essentialiter, & intrinsece includant. Deindè verò responderet negando id esse inconueniens, idq; ostendit aductis instantijs, inprimis diuinarum personarum, quæ in se mutuo sunt, & passionum entis: nam verum, inquit, bonum, vnum se inuicem formaliter includunt, quod in opuscul. q. 15. se probasse dicit. Idq; præterea declarat facta quadam hypothesi: nimirum, si animal esset infinitæ perfectionis, perfectio hominis & equi se inuicem includerent: nam homo includit animal, hoc verò si esset infinitæ perfectionis simpliciter, includeret intrinsece perfectione equi, & consequenter homo eandem includere eodemque modo ostenditur equum facta illa hypothesi debere intrinsece includere perfectionem hominis: & hoc modo, inquit, idæ diuinæ, quæ sunt creaturarum perfectiones, se inuicem includunt, quia quælibet includit sententiam diuinam: itaque in Deo eminenter continet, intrinsece eminenter hominem mediætè ratione diuinæ essentia, quam essentialiter vendicat. Et hoc ipsum conatur ostendere exemplis petitis à rebus creatis, quoniam de sententia quorundam Philosophorum, actio & passio se mutuo includunt, siquidem vt ait Philosophus 3. Physic. tex. 28. & seq. actio & passio sunt motus, qui suscipitur in mobili, qui est actio in quantum à mouente dimanat, passio quatenus recipitur in passio, ipse verò motus sicut essen-

tialiter est ens, & accidens, ita essentialiter est actio, & passio respectu diuerforum; Ex quo planè sequitur motum essentialiter includere actionem & passionem, & mutuo ab illis includi: ac proindè non esse absurdum, quod aliqua se mutuo, & essentialiter includant.

Nihil tamen horum satisfacit argumento. Et inprimis instantia de motu, actione, ac passione nullam habet probabilitatem: quomodo enim fieri potest, vt motus includat essentialiter rationes oppositas, ac primo diuerfas, quales sunt rationes generum summorum, sed eius impugnationem Philosophis relinquo: siquidem nec ipsi Torrensi placet, ideoque in fine fetetur eam doctrinam sibi non aridere, ac sine illa satisfactum esse argumento, falsò tamen id asserit: nam inprimis, vt à prima solutione exordiar, quando in assertionem, quam alioquin defendere non cogimur ex principijs fidei, ex vi rationis naturalis sese offert contradictio: non est recurrendum ad incomprehensibilitatem rerum diuinarum, hoc enim pacto facile eludentur omnia argumenta, nec erit ullus locus Theologicè disputandi. Deindè mutua inexistentiæ diuinarum personarum in alijs, non tollit difficultatem argumenti, non enim se intrinsece, & essentialiter includunt, sed ratione eiusdem naturæ singularis, quam communicant, dicuntur per circuminseffionem esse aliæ in alijs, quod totum reducitur ad communicabilitatem naturæ diuinæ, quæ necessaria omnino est, & absque villo absurdo, aut contradictione. At mutua inclusio essentialis necessariò importat ordinem prioris, ac posterioris vnius ad aliud in eodem genere, qui est omnino impossibilis: quomodo verò ipse probet vnum, verum, & bonum se mutuo includere, non est huius loci disquirere, illud certum est apud omnes, quamuis de ratione entis sit controuersia, quam alij volunt in omnibus transcendentibus formaliter includi, alij verò negant solumque volunt dici de connotato, illud inquam certum est, vnum, verum, & bonum, quo ad rationes, quas singula supperaddunt enti, non se mutuo includere: quod necessarium erat ad mutuam inclusionem: nam inclusio partialis quoad aliquid secundum rem communem, multis non est impossibilis, sed solum totalis, qua quidquid formaliter est in vno, reperitur in altero, & vice versa: tunc enim, vt iam dixi, non duo, sed vnum omnino est. Iam verò suppositio illa impossibilis se seipsam destruit:

XI.

truit: nam si animal esset infinitæ perfectionis simpliciter, non esset animal, sed Deus: quod si solum vult, ut esset infinitæ perfectionis in genere animalis, ita ut intrinsece vendicaret omnem perfectionem animalitatis possibilem, iam homo, & equus non essent species animalis, repugnat enim genus includere intrinsece perfectionem speciei, atque adeo facta ea suppositione esset tantum quoddam animal singulare coalitum ex omnibus perfectionibus possibilibus sub ratione animalis, & quemadmodum nunc constitutum aliquod ex pluribus rationibus vendicat quidem illas intrinsece, ipsæ verò nequaquam se mutuo vendicant, sed realiter propter identitatem in toto, ita facta illa hypothese animal quidem includeret perfectionem equi, & hominis, homo verò nequaquam includeret rationem equi, aut vice versa, & ita similitudo sumpta ex hypothese illa non est ad rem, neque illa etiam, quæ sumitur ex ideis diuinis: nam idæe sunt plures, ac distinctæ: & quatenus distinctæ, non se mutuo includunt, quamuis enim essentia adæquate sumpta sit idea rerum omnium, tamen quatenus subit rationem plurium idearum, admittit virtuales distinctionem: nec sub ea ratione, sub qua est imitabilis ab equo, est exemplar hominis, aut vice versa: illa quidem in se est vna omnium rerum idea perfectissima includens singulas rationes ideales, verum sub hac amplitudine non continetur in singulis, & consequenter nec singulæ in alijs.

XII.

Itaque omittis his, & alijs solutionibus supponentibus mutuam inclusionem facile diluitur argumentum, ex tradita explanatione communis doctrinæ, dicendo in perfectionibus diuinis secundum rem sumptis, non esse distinctionem, & consequenter nec mutuam inclusionem, sed vnicam rationem essentialem significatam inadæquate nominibus singulorum attributorum: quæ quidē in se est omnis perfectio, non tamen prout hoc, vel illo nomine significatur: & ita secundum se sumpta abstrahendo ab hoc, vel illo nomine includit perfectiones omnes, quas nos distinctis conceptibus percipimus, ac significamus, & quoniam ratio illa adæquata concipitur, ut essentia, ac natura Dei, idcirco essentia non ineptè dici potest includere alias perfectiones, hæc verò quia iam concipiuntur, ut distinctæ, & præcisæ ab iniuicem, & secundum quid ab essentia, & veluti proprietates ipsius, eam non propriè dicuntur includere.

XIII.

Ad secundum argumentum neganda est

maior propositio: nam, quia secundum communem rationem disparata sunt, semper talia sunt, nec possunt in vnam rationem formalem conuenire, ut re ipsa conueniunt rationes attributales in Deo: ex eo vero, quod in creaturis disparatæ sint, non sequitur secundum rationem communem analogicam tales esse: sed fat est, si nec sint disparatæ, nec necessariò vendicent identitatem, aut vnitatem, ita ut in inferioribus, ipsorum diuersitate modo sint disparatæ, modo non: Quia tamen hæc indifferentia sufficit, ut ex parte inferiorum necessariò sit assignanda ratio, cur in his sint disparatæ, in illis verò non, neganda est assumptio. Ad cuius impugnationem dicendum omnes rationes ibi assignatas habere vim, non quidem ad arguendam propriam inclusionem attributorum adinuicem, quatenus distincta sunt, aut concipiuntur, sed in vna illa ratione formali adæquata, & in re illa simplicissima, quæ à parte rei respondet singulis nominibus, & conceptibus attributalibus. In primis enim ad id sufficit omnimoda identitas ex vtraque parte: nam, quorum re ipsa est maxima identitas, ac vnitatis, est etiam vna simplex ratio adæquate continens omnem perfectionem sibi debitam, quæ respondet nominibus singulorum rationum inadæquatarum, & quia ipsa secundum se claudit omnes, abusiue quoque dici potest singulas claudi in omnibus, quia saltem inadæquate significant id, quo continentur omnes. Nec exemplum rationis inferioris, ac superioris conuincit: nam eiusmodi nomina significant intellectum, non secundum quod est omnino idem in re secundum vtramque rationem, sed secundum quod sub earum conceptibus à se ipso distinguitur, & idcirco ratio superior non dicitur includere inferiorem, ac vice versa: sin autem vtrumque nomen supponat pro intellectu secundum se, cum is vtramque rationem formaliter includat, iam verè dici poterit eas se mutuo includere, quia tamen non in se concipiuntur, sed prout præcisè stat sub propriis rationibus, non debet admitti. Item quoque ex infinitate colligit Caietan. & Molin. vbi supra. Ad impugnationem verò respondet Caietan. infinitatem in certo genere non traducere subiectum ad aliam rationem formalem, ut rectè concludit argumentum, infinitatē verò simpliciter maximè, quoniam non continetur vllis terminis essentia: at verò singulas perfectiones diuinas re ipsa, secundum quem modum de ijs loquimur, propter identitatem cum essentia diuina esse simpliciter infinitas: atque adeo secundum se non

Caietan.
Molin.

se non abesse ullam perfectionem alicuius à reliquis. Quæ responsio bona est accepta ad sensum iam explicatum, non verò quasi singula attributa secundum suas rationes formales præcisas sint formaliter infinitæ simpliciter in omni genere, aut includant reliqua. Denique ex pura actualitate idem rectè colligitur, ut patet ex dictis. Ad argumentum, quo id impugnatur, respondeo aliud esse loqui de solo esse existentie, prout abstrahit à ratione actus puri, aliud de esse actuali puro, & essentiali: nam illud nihil inuehit præter actualitatem formæ, cuius est, ut probat argumentum, hoc autem inuehit omnem formam, quæ sit perfectio simpliciter, sine qua non constet ratio actus puri: perfectiones verò diuinæ omnes secundum proprium esse reale, quod habent in re, sunt actus purus: atque adeo sunt omnis perfectio simpliciter, & re ipsa omnes sunt vnica, & adæquata perfectio simpliciter infinita.

XIV.

Ad tertium neganda est consequentia, quoniam virtualis distinctio non tollit omnimodam identitatem mutuam, quæ est in re, imò ex ea sequitur conceptibus singulorum virtute distinctorum respondere obiectum, quod re ipsa singula includit. Ad probationem consequentiæ dicendum est rectè probari, si plures rationes formales eiusdem obiecti virtute distinctæ comparantur inter se, quatenus distinctæ sunt, non se mutuo includere, quod admitto: non tamen conuincit singulas spectatas secundum esse, quod habent in re, secundum omnimodam identitatem, & vnitatem cum alijs, non habere omnimodam perfectionem rationis adæquatæ totius virtualis, quod in re respondet conceptibus, ac nominibus singularum, quamuis si præcisè sumatur sub ratione obiectiua singularum, quia iam sumitur ut virtute distinctum, cæteras minimè includat.

TRACTATUS SECUNDVS DE ESSEN-

TIA DIVINA, ET ATTRIBUTIS prout à nobis concipiuntur.

AMETSI diuinitas sit summa, ac perfecta vnitas continens omnem perfectionem simpliciter vnica simplici ratione formali adæquata, tamen propter imbecillitatem intellectus nostri illam, sicuti est, non possumus apprehendere, sed distinctis rationibus, modo ut essentiam, modo ut essentie proprietatem concipimus: idè oportet indagare rationes obiectiuas eius ut concipitur à nobis per modum essentiæ, & proprietatis. Simulque videre quæ sit ratio attributi, itemque dignoscere habitudinem attributorum ad essentiam, & ordinem inter se: ut deinde incipiam de singulis seorsim agere.

Ratio formalis obiectiua essentie diuinæ prout à nobis concipitur, includit existentiam.

CAPVT I.

ESSENTIAM diuinam mortales concipimus I. Ex habitudine ad nostram, & quoniam hæc præscindit ab omnibus suis perfectionibus accidentibus diuinam, intelligimus etiam sub præcisione ab ijs attributis, quæ nominamus per modum accidentium adiacetium Deitati, & adiectiue accepta Deo tribuimus: ut cum Deum vocamus sapientem, iustum, omnipotentem, concipimus enim sapientiam iustitiam, & omnipotentiam, tanquam perfectiones superadditas essentie. Ex quo colligitur essentiam diuinam, ut à nobis concipitur, includere perfectiones quasdam substantiales, quas etiam in substantijs creatis agnoscimus, nempe rationem entis, substantiam, viuētis, intellectuales: non includere verò cæteras, quæ apud nos habent rationem accidentis. Verum de hoc, quoniam non est ita certum apud omnes, agam capitibus sequentibus.

Nuncin dubium vocatur, an essentia II. quatenus ita à nobis concipitur, includat ipsum esse actuale nec ne? Nam quamuis re ipsa illud includat, non est impedimentum, quo minus concipi possit cum præcisione ab illo: quemadmodum, licet includat perfectiones attributales, concipitur à nobis